

Súd: Najvyšší súd SR
Spisová značka: 9Cdo/100/2021
Identifikačné číslo spisu: 4619201601
Dátum vydania rozhodnutia: 20.04.2023
Meno a priezvisko: JUDr. Soňa Mesiarkinová
Funkcia: sudca
ECLI: ECLI:SK:NSSR:2023:4619201601.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v spore žalobkyne V. B., Z. XXX/XX, XXX XX G., zastúpenej Pavlom Trnkom, advokátom so sídlom Novomeského 1322/16, Bánovce nad Bebravou, proti žalovanému Vítkovské stajne, spol. s r.o., so sídlom Vítkovce 64, 956 21 Kuzmice, IČO: 36 544 761, zastúpenému ADVOKÁT JUDr. PETER TIMKO spol. s r.o., so sídlom Pri parku 8, Maňa, o nahradenie prejavu vôle, vedenom na Okresnom súde Topoľčany pod sp. zn. 5C/37/2019, o dovolaní žalobkyne proti rozsudku Krajského súdu v Nitre z 29. júla 2020 sp.zn. 25 Co/56/2020, takto

rozhodol:

Rozsudok Krajského súdu v Nitre z 29. júla 2020 sp.zn. 25 Co/56/2020 z r u š u j e a vec mu vracia na ďalšie konanie.

Odôvodnenie

1. Krajský súd v Nitre (ďalej aj len odvolací súd) rozsudkom z 29. júla 2020 sp.zn. 25 Co/56/2020 potvrdil rozsudok Okresného súdu Topoľčany (ďalej aj len okresný súd alebo súd prvej inštancie) z 9. marca 2020 č .k. 5C/37/2019 - 74 a priznal žalovanému nárok na náhradu trov odvolacieho konania v plnom rozsahu.

1.1. Súd prvej inštancie žalobu zamietol a žalovanému priznal nárok na náhradu trov konania v rozsahu 100%. Uviedol, že žalobkyňa sa podanou žalobu domáhala nahradenia prejavu vôle za žalovaného predáť jej spoluvlastnícky podiel 1/3 na pozemkoch s tým, že je podielovou spoluvlastníčkou pozemkov v katastrálnom území G., ktoré sú zapísané na LV č. XXX ako parcely registra „E“ evidované na mape určeného operátu ako parc. č. XXX/X - orná pôda o výmere XXm² a parc. č. XXX/X - orná pôda o výmere XXXX m². Jej spoluvlastnícky podiel predstavuje 1 -icu. Žalovaný pred uzavretím kúpnej zmluvy V XXXX/XX-XXX/XX bol podielovým spoluvlastníkom nehnuteľností v podiele 1/4-ina. Ďalším podielovým spoluvlastníkom bola P. P., narodená XX.XX.XXXX. Jej podiel bol 1-ina. Kúpnu zmluvou vloženou do KN pod V XXXX/XX-XXX/XX odkúpil spoluvlastník jej podiel. Výzvou na predaj spoluvlastníckeho podielu k nehnuteľnosti zo dňa 25.04.2019 vyzvala žalovaného, aby jej za rovnakých podmienok, za akých nadobudol spoluvlastnícky podiel od P. P., ponúkol v rozsahu jej zákonného predkupného práva na odkúpenie. Pripustil zmenu žaloby, ktorou sa žalobkyňa domáhala, aby súd nahradil prejav vôle žalovaného tak, že ako predávajúci uzaviera so žalobkyňou ako kupujúcou nasledovnú zmluvu, ktorej obsah uviedol.

1.2. Žalobkyňa sa podanou žalobou domáhala nahradenia prejavu vôle za žalovaného podľa § 229 Civilného sporového poriadku (ďalej len CSP). Dôvodom žaloby bola námietka žalobkyne, že došlo k porušeniu jej predkupného práva v súvislosti s kúpnu zmluvou uzavretou 18.05.2016 medzi žalovaným ako kupujúcim a P. P. v postavení predávajúcej, ktorou zmluvou sa prevádzal spoluvlastnícky podiel 1/3 predávajúcej na nehnuteľnostiach zapísaných na LV č. XXX v kat. úz. G. na žalovaného. Žalovaný v konaní vzniesol námietku premlčania, preto sa súd primárne zaoberal premlčaním nároku žalobkyne a dospel k záveru, že nárok žalobkyne je premlčaný. Uviedol, že súdno aplikačná prax je jednotná v názore, že všeobecná trojročná premlčacia doba, ktorá podľa zákonného ustanovenia § 101 Občianskeho zákonníka plynie odo dňa, kedy sa právo mohlo vykonať po prvý raz, začína plynúť objektívne. Predmetné právo (nárok) môže byť vykonané, resp. uplatnené v deň, kedy nárok dosiahol vo svojom vývoji najvyššie procesné štádium, ktorým je právo (nárok) podať žalobu na súde (tzv. actio nata). Toto právo nie je nijako závislé od subjektívnej vedomosti oprávneného subjektu o podstate práva a o jeho výkone (uplatnení). Citované ustanovenie, na rozdiel od práva na náhradu škody či práva na vydanie bezdôvodného obohatenia, osobitne neupravuje plynutie subjektívnej a osobitné plynutie objektívnej premlčacej doby. Trojročná všeobecná premlčacia doba začína plynúť pre každú z dotknutých osôb v tom istom časovom okamihu a to v deň, keď sa právo mohlo vykonať po prvý raz. Tento okamih je daný objektívne a nezávisí od toho, kedy sa dotknutá osoba dozvie o urobení právneho úkonu.

1.3. V danom prípade žalobkyňa mohla reálne uplatniť predkupné právo 18.5.2016, kedy bola uzatvorená kúpna zmluva, ktorou bolo jej predkupné právo porušené. Toto právo bolo porušené už v okamihu, kedy došlo ku vzniku právneho úkonu (kúpnej zmluvy), pretože vtedy vznikol právny dôvod (titulus), ktorý je základom porušenia predkupného práva. Okamih, kedy došlo k porušeniu nemožno posúvať až do dňa zápisu (vkladu) vlastníckeho práva do katastra nehnuteľností, pretože v takom prípade už ide o spôsob, ktorým sa úradne završuje súkromnoprávny úkon, a ktorý má právny význam pre prevod vlastníckeho práva (nie pre právny úkon ako taký). Aj pre daný prípad preto treba dôsledne odlišovať obligačnoprávny účinok zmluvy o prevode nehnuteľnosti, t.j. existenciu účinnej zmluvy ako právneho titulu na strane jednej a vecnoprávny účinok vkladu do katastra nehnuteľnosti ako spôsob nadobudnutia vlastníckeho práva na strane druhej. Z uvedeného vyplýva, že ani v danej veci nie je dôvod odchyliť sa od konštantnej judikatúry o začiatku plynutia premlčacej doby (R50/85). Všeobecná 3 - ročná premlčacia doba na dovolanie sa porušenia predkupného práva začala v danej veci plynúť odo dňa, kedy sa právo mohlo vykonať po prvý raz a začala objektívne plynúť dňa 18.5.2016, kedy bola uzavretá kúpna zmluva, ktorou bolo porušené predkupné právo žalobkyne a uplynula dňa 18.5.2019. Žalobkyňa podala žalobu na súd až 4.7.2019, po uplynutí 3- ročnej premlčacej doby. Premlčacia doba teda márne uplynula a preto jej nemohol nárok pre vznesenú námietku premlčania žalovaným priznať a žalobu zamietol.

1.4. Odvolací súd vzhľadom k tomu, že prijal záver o vecnej správnosti rozsudku okresného súdu ako i jeho dôvodov, nepovažoval za potrebné opakovať zistený skutkový stav, tie isté podstatné dôvody, ktoré boli obsiahnuté v rozsudku súdu prvej inštancie, vrátane citácie ustanovení právnych predpisov vzťahujúcich sa na tento prípad. Poukázal nato, že súd prvej inštancie založil rozhodnutie na dovolaní sa premlčania nároku žalobkyne, posudzujúc začiatok plynutia premlčacej doby dňom uzavretia kúpnej zmluvy. Poukázal na rozhodnutia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 22. novembra 2002 sp. zn. 1 Cdo 27/2005, rozsudok Krajského súdu v Prešove sp. zn. 6 Co 107/2006, rozsudok Krajského súdu v Nitre z 12. júla 2017 sp. zn. 9Co 410/2017, a zdôvodnil svoj právny záver s poukazom na R 50/85, od ktorého nemal dôvod sa odkloniť. Pokiaľ žalobkyňa v odvolaní citovala rozhodnutie Najvyššieho súdu Českej republiky z 25. novembra 2010 sp. zn. 33Cdo 3371/2008, uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 8Cdo 16/2016, Krajského súdu v Banskej Bystrici z 8. novembra 2012 sp. zn. 6Co 299/2012, majúc za to, že jej nárok nie je premlčaný, pretože sa nedomáhala neplatnosti zmluvy, ale nahradenie prejavu vôle a súd prvej inštancie na daný skutkový stav aplikoval rozhodnutia vzťahujúce sa na konania o neplatnosť kúpnej zmluvy. Primárnym je teda posúdenie začatia plynutia objektívnej premlčacej doby, odvolací súd uviedol, že žalobkyňou predložené rozhodnutie Najvyššieho súdu Českej republiky nie je pre rozhodovaciu činnosť slovenských súdov záväzný. Rozsudok Krajského súdu v Banskej Bystrici sp. zn. 16 Co 299/2012 posúdil premlčaciu lehotu od zápisu vlastníckeho práva k nehnuteľnosti. Rovnaký právny názor zaujal krajský súd v rozhodnutí sp. zn. 12Co/150/2013.

Uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 23. marca 2016 sp. zn. 8 Cdo 16/2016 bolo dovolanie proti tomuto rozhodnutiu odmietnuté nie z dôvodu posúdenia správnosti právneho názoru nižších súdov, ale z dôvodu neprípustnosti dovolania, pretože nesprávne právne posúdenie nezakladá prípustnosť dovolania.

1.5. Odvolací súd poukázal na to, že Najvyšší súd Slovenskej republiky sa v rozhodnutí z 27. októbra 2015 sp. zn. 2 Cdo 108/2015 vyporiadal s právnym posúdením plynutia premlčacej doby napriek tomu, že dovolanie odmietol. Predmetom konania bola neplatnosť kúpnej zmluvy. Uviedol, že premlčacia lehota začína plynúť dňom, kedy došlo k uzavretiu právneho úkonu a nie až odo dňa rozhodnutia Správy katastra o povolení vkladu vlastníckeho práva. Rozhodnutie správy katastra totiž nie je predpokladom platnosti úkonu, ale je iba podmienkou jeho účinnosti (§ 47 ods. 1, 2 OZ). Uzavretím zmluvy došlo k porušeniu práva, vtedy vznikol právny dôvod, ktorý je základom porušenia predkupného práva. Rovnaký právny názor vyslovil Najvyšší súd Slovenskej republiky v rozhodnutí sp. zn. 4 Cdo 37/2007, že všeobecná trojročná premlčacia doba, ktorá podľa tohto ustanovenia plynie odo dňa, keď sa právo mohlo vykonať po prvý raz, začína plynúť objektívne. Predmetné právo (nárok) môže byť vykonané resp. uplatnené po prvý raz v deň, kedy nárok dosiahol vo svojom vývoji najvyššie procesné štádium, ktorým je právo (nárok) podať žalobu na súde (tzv. actio nata). Toto právo nie je nijako závislé od subjektívnej vedomosti oprávneného subjektu o podstate práva a o jeho výkone (uplatnení). Okamih, kedy došlo k porušeniu práva, nemožno posúvať až do dňa zápisu (vkladu) vlastníckeho práva do katastra nehnuteľností, pretože sa jedná už o modus, ktorým sa úradne završuje súkromnoprávny úkon, a ktorý má právny význam pre prevod vlastníckeho práva (nie pre právny úkon ako taký). Z tohto dôvodu je v týchto prípadoch aj naďalej použiteľná doterajšia judikatúra (R 50/85), podľa ktorej všeobecná trojročná premlčacia doba na dovolanie sa relatívnej neplatnosti právneho úkonu začína plynúť dňom, kedy došlo k uzavretiu právneho úkonu. Obe citované rozhodnutia sa týkali posúdenia premlčania pri neplatnosti právneho úkonu, čo žalobkyňa namietala v odvolaní, pretože predmetom konania bolo vyhlásenie prejavu vôle.

1.6. Odvolací súd sa nestotožnil s jej názorom, pretože žalobkyňa uplatňovala nárok titulom porušenia predkupného práva, rozhodla sa pre podanie žaloby o vyhlásenia prejavu vôle. Na posúdení premlčacej doby a momentu porušenia predkupného práva uzavretím zmluvy nič nemení spôsob uplatnenia jej nároku. Preto sa odvolací súd stotožnil s rozhodnutím súdu prvej inštancie a jeho právnym posúdením, aplikujúcim R 50/85, ktoré doposiaľ nebolo prekonané.

2. Proti rozsudku krajského súdu podala žalobkyňa dovolanie, ktorého prípustnosť odôvodnila s poukazom na § 421 ods. 1 písm. b/ CSP. Mala za to, že v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu bola vyriešená otázka začatia plynutia premlčacej lehoty v prípade uplatnenia nároku na určenie neplatnosti kúpnej zmluvy, uzavretím ktorej došlo k porušeniu predkupného práva žalobcu, nebola však vyriešená otázka začiatku plynutia premlčacej lehoty v prípade, že sa oprávnená osoba rozhodne uplatniť nároky z titulu porušenia jej predkupného práva podaním žaloby proti nadobúdateľovi spoluvlastníckeho podielu o nadradenie jeho prejavu vôle uzavrieť kúpnu zmluvu. Zatiaľ čo v prípade žaloby o určenie neplatnosti právneho úkonu, táto lehota začína plynúť dňom nasledujúcim po uzavretí kúpnej zmluvy, keďže už v tento deň môže objektívne oprávnená osoba, ktorej predkupné právo bolo porušené, právo na určenie neplatnosti právneho úkonu vykonať, nemôže a to nie pre nedostatok subjektívnej vedomosti, ale objektívne, uplatniť právo na nahradenie prejavu vôle uzavrieť kúpnu zmluvu ohľadne dotknutej nehnuteľnosti od jej nadobúdateľa, keďže ten môže svoju vôľu smerujúcu k nakladaniu s nadobudnutou nehnuteľnosťou objektívne uplatniť až dňom účinnosti vkladu jeho vlastníckeho práva k tejto nehnuteľnosti a nie dňom uzavretia kúpnej zmluvy a až týmto dňom môže aj súd nahradiť jeho prejav vôle uzavrieť kúpnu zmluvu. S poukazom na uvedené skutočnosti navrhla napadnutý rozsudok krajského súdu zmeniť a žalobe vyhovieť alebo zrušiť a vec vrátiť na ďalšie konanie.

3. Žalovaný sa k dovolaniu žalobkyne nevyjadril.

4. Najvyšší súd ako súd dovolací (§ 35 CSP) po zistení, že dovolanie podala v stanovenej lehote (§ 427 ods. 1 CSP) strana zastúpená v súlade so zákonom (§ 429 ods. 1 CSP), v ktorej neprospech bolo napadnuté rozhodnutie vydané (§ 424 CSP), bez nariadenia pojednávania (§ 443 CSP), dospel k záveru, že argumentácie žalobkyne opodstatňuje záver o prípustnosti a tiež dôvodnosti dovolania.

5. Dovolateľka vyvodzovala prípustnosť podaného dovolania na základe ustanovenia § 421 ods. 1 písm. b/ CSP, v zmysle ktorého je dovolanie prípustné proti rozhodnutiu odvolacieho súdu, ktorým sa potvrdilo alebo zmenilo rozhodnutie súdu prvej inštancie, ak rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, ktorá v rozhodovacej praxi odvolacieho súdu ešte nebola vyriešená.

6. Aby určitá otázka mohla byť relevantná z hľadiska § 421 ods. 1 písm. b/ CSP, musí mať zreteľné charakteristické znaky. Predovšetkým musí ísť o otázku právnu (nie skutkovú) hmotnoprávnej alebo procesnoprávnej povahy, ktorú odvolací súd riešil a na jej riešení založil svoje rozhodnutie. Otázka relevantná podľa ustanovenia § 421 ods. 1 písm. b/ CSP musí byť procesnou stranou vymedzená v dovolaní jasným, určitým, zrozumiteľným spôsobom, ktorý umožňuje posúdiť prípustnosť (prípadne aj dôvodnosť) dovolania.

7. Z dovolania je zrejmé, že žalobkyňa za doposiaľ dovolacím súdom neriešenú právnu otázku považuje otázku začiatku plynutia premlčacej lehoty v prípade, že sa oprávnená osoba rozhodne uplatniť nároky z titulu porušenia jej predkupného práva podaním žaloby proti nadobúdateľovi spoluvlastníckeho podielu o nadradenie jeho prejavu vôle uzavrieť kúpnu zmluvu. Zatiaľ čo v prípade žaloby o určenie neplatnosti právneho úkonu, táto lehota začína plynúť dňom nasledujúcim po uzavretí kúpnej zmluvy, keďže už v tento deň môže objektívne oprávnená osoba, ktorej predkupné právo bolo porušené, právo na určenie neplatnosti právneho úkonu vykonať, nemôže a to nie pre nedostatok subjektívnej vedomosti, ale objektívne, uplatniť právo na nahradenie prejavu vôle uzavrieť kúpnu zmluvu ohľadne dotknutej nehnuteľnosti od jej nadobúdateľa, keďže ten môže svoju vôľu smerujúcu k nakladaniu s nadobudnutou nehnuteľnosťou objektívne uplatniť až dňom účinnosti vkladu jeho vlastníckeho práva k tejto nehnuteľnosti a nie dňom uzavretia kúpnej zmluvy a až týmto dňom môže aj súd nahradiť jeho prejav vôle uzavrieť kúpnu zmluvu.

8. Právne účinky dovolania nastávajú podaním tohto mimoriadneho opravného prostriedku. Prípustnosť dovolania treba preto posudzovať podľa stavu v čase jeho podania. V posudzovanej veci žalobkyňa v dovolaní zákonu zodpovedajúcim spôsobom zdefinovala relevantnú právnu otázku, ktorá v čase podania dovolania (4. decembra 2020) skutočne ešte nebola dovolacím súdom vyriešená. Na prípustnosti podaného dovolania žalobkyne podľa § 421 ods. 1 písm. b/ CSP nemení nič ani skutočnosť, že v čase po jeho podaní už najvyšší súd predmetnú otázku riešil v druhovo totožnej veci, a to uznesením z 31. mája 2022 sp. zn. 7Cdo 269/2019 a toto rozhodnutie bolo prijaté občianskoprávnym kolégiom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky a publikované ako R 53/2022 v Zbierke stanovísk Najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky s právnou vetou : „ oprávnenie spoluvlastníka, ktorého predkupné právo bolo porušené (§ 140 Občianskeho zákonníka) domáhať sa od nadobúdateľa, aby mu vec ponúkol na predaj v zmysle § 603 ods. 3 Občianskeho zákonníka vzniká až momentom, keď nadobúdateľ nadobudol vlastnícke právo k nehnuteľnosti, keďže až týmto mementom je s predmetnou nehnuteľnosťou oprávnený nakladať“.

9. Odvolací súd (ako aj súd prvej inštancie) založili svoje rozhodnutie o zamietnutí žaloby na vznesenej námietke premlčania zo strany žalovaného, majúc za to, že všeobecná premlčacia trojročná lehota začala plynúť dňom uzavretia kúpnopredajnej zmluvy 18.5.2016 medzi žalovaným a ďalšou podielovou spoluvlastníčkou (jej podiel bol 1-ina) P., narodenou XX.XX.XXXX a ak žalobkyňa podala žalobu až 3.7.2019, je jej nárok premlčaný.

10. Dovolací súd s poukazom na svoju najnovšiu judikatúru (R 53/2022), keď konštantne uvádza, že judikatúra najvyššieho súdu nie je nemenná, má za to, že právny záver ohľadom premlčania nároku spoluvlastníka, ktorého predkupné právo bolo porušené, domáhať sa od nadobúdateľa, aby mu vec ponúkol na predaj v zmysle § 603 ods. 3 Občianskeho zákonníka vzniká až momentom, keď nadobúdateľ nadobudol vlastnícke právo k nehnuteľnosti, keďže až týmto mementom je s predmetnou nehnuteľnosťou oprávnený nakladať, nebol v rozhodnutí nižších súdov aplikovaný správne, keď nemôže obstať ani právny názor odvolacieho súdu, že : „ na posúdení premlčacej doby a momentu porušenia predkupného práva uzavretím zmluvy nič nemení spôsob uplatnenia jej nároku“.

11. Vklad vlastníckeho práva k predmetnej nehnuteľnosti (spoluvlastníckeho podielu odkúpeného žalovaným) bol do katastra vložený 13. 9. 2016, ak sa žalobkyňa domáhala svojho práva od nadobúdateľa (žalovaného), aby jej vec ponúkol na predaj v zmysle § 603 ods. 3 Občianskeho zákonníka, žalobou podanou na súd 3.7.2019, nárok uplatnila vo všeobecnej objektívnej trojročnej dobe.

12. Dovolací súd vzhľadom na hore uvedené, dospel k záveru, že dovolanie žalobkyne je nielen prípustné, ale aj dôvodné.

13. Ak je dovolanie dôvodné, dovolací súd napadnuté rozhodnutie zruší (§ 449 ods. 1 CSP). Ak dovolací súd zruší napadnuté rozhodnutie, môže podľa povahy veci vrátiť vec odvolaciemu súdu alebo súdu prvej inštancie na ďalšie konanie, zastaviť konanie, prípadne postúpiť vec orgánu, do ktorého právomoci patrí (§ 450 CSP). Dovolací súd podľa týchto ustanovení zrušil rozsudok odvolacieho súdu a vec mu vrátil na ďalšie konanie.

14. Ak bolo rozhodnutie zrušené a ak bola vec vrátená na ďalšie konanie a nové rozhodnutie, odvolací súd je viazaný právnym názorom dovolacieho súdu (§ 455 CSP).

15. Ak dovolací súd zruší rozhodnutie a ak vráti vec odvolaciemu súdu alebo súdu prvej inštancie na ďalšie konanie, rozhodne tento súd o trovách pôvodného konania a o trovách dovolacieho konania (§ 453 ods. 3 CSP).

16. Toto rozhodnutie prijal senát najvyššieho súdu pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.